

(Verdere) Acties om het overmatige gebruik van alcohol en/of drugs onder Velsense jongeren te verminderen.

1 Inleiding

Drinken van alcohol is voor velen een onderdeel van het leven. We gebruiken het om iets te vieren, het ontspant en het is gezellig om met elkaar een glaasje te drinken. Op zich is daar niets mis mee. Maar wanneer één of twee glaasjes er meer worden en soms wordt regelmatig, dan ontstaat er een probleem.

Overmatig alcoholgebruik is één van de belangrijkste factoren die de gezondheid bedreigen. Bekend zijn de gevolgen op lange termijn zoals aan de lever. Maar de laatste jaren wordt ook steeds duidelijker dat het op zeer jonge leeftijd gebruiken van alcohol leidt tot onherstelbare schade aan de hersenen. De hersenen ontwikkelen zich tot na het twintigste levensjaar. In de periode tussen de 12 en 18 jaar komt in het bijzonder het voorste deel van onze hersenen, de prefrontale cortex, tot rijping. Hier ligt de basis voor het karakter en de persoonlijkheid, voor zelfcontrole, organiseren, plannen van gedrag en rekening houden met anderen. Alcohol versterkt het afbreken van hersencellen en juist in de levensfase, waar hersencellen nog uitrijpen, kan dit de nodige gevolgen hebben voor het ontwikkelen van de persoonlijkheid.

Het overmatig gebruik van alcohol beperkt zich echter niet alleen tot de gezondheid van de gebruiker zelf. Alcohol en veiligheid zijn vaak aan elkaar gerelateerd. Zo wordt de kans op een verkeersongeval zeventien keer hoger wanneer men met alcohol op aan het verkeer deelneemt. Van de verkeersslachtoffers is 25 tot 30% het gevolg van alcohol of drugsgebruik. Tijdens de weekendcontroles heeft 0.5% van overtreders een alcoholpromillage van meer dan 1,3. Zij zijn echter door hun zware drinkgedrag wel verantwoordelijk voor 60 tot 70% van de alcoholgerelateerde verkeersongevallen.

Met de nodige glazen op wordt de kans om dader te zijn van agressie drie keer zo hoog en loopt men ook een verhoogde kans om zelf slachtoffer te worden van dit geweld.

Meningsverschillen lopen vaker uit de hand wanneer er alcohol en/of drugs in het spel zijn. Uit onderzoek blijkt dat in 40% van de gevallen rond huiselijk geweld alcohol en/of drugs gebruikt zijn en/of dader een alcohol- en/of drugsprobleem heeft.

2 Aanleiding notitie/uitvoeringsplan

In de kadernota lokaal gezondheidsbeleid "Fit in Velsen" 2008 – 2011 is met betrekking tot alcoholgebruik de volgende subdoelstelling vastgesteld:

Voor 2011: het terugbrengen van het aantal jongeren dat (overmatig) alcohol drinkt. Het percentage jongeren van 12 – 17 jaar dat alcohol drinkt is niet hoger dan het landelijke percentage in 2002: namelijk 54% (Velsen 2007: 57%). Het percentage jongeren tussen de 12 en 17 dat vijf of meer glazen alcohol drinkt, daalt van 34% naar 30% in 2011.

Door de GGD Kennemerland is in 2008 een voorstel gedaan om in regioverband alcoholpreventie voor de jeugd op te pakken. Door verschillen in de regio (proces en tijd) zijn de voorbereidingen voor een integraal regionaal plan, waarin zowel gezondheid als veiligheid aan de orde zou moeten komen, niet voortgezet¹.

Door de gemeenteraad van Velsen is op 4 november 2010 aan het college verzocht voor 1 mei 2011 aan de raad een integraal uitvoeringsplan "verminderen alcohol- en drugsgebruik" aan te bieden².

3 Pijlers voor een integraal beleid

In de nu voorliggende notitie wordt een overzicht gegeven van de acties die tot nu toe binnen de gemeente Velsen zijn ingezet om het alcohol- en drugsgebruik te verminderen. Tevens wordt hierbij een voorstel gedaan hoe in de komende periode verdere acties te ondernemen. Voor een integraal uitvoeringsplan verminderen alcohol en drugsgebruik wordt uitgegaan van de volgende vier pijlers:

I. *Publiek draagvlak*

Om alcoholbeleid succesvol te laten zijn is een breed draagvlak binnen de samenleving een belangrijke voorwaarde. Daarbij gaat het niet alleen om begrip of brede steun, maar ook dat de naleving van het beleid onder de burgers wordt bevorderd.

II. *Regelgeving*

Van grote invloed op het alcoholgebruik is het stellen, naleven en handhaven van regels. Het effect ligt daarbij niet zozeer op de regelgeving zelf. Het komt aan op het naleven en het handhaven van de gestelde regels. Via de Gemeentewet en de Drank en Horecawet kan de gemeente verordeningen vaststellen.

III. *Handhaving*

Het grootste effect van het alcoholbeleid ligt in de handhaving van de regels. Onvoldoende inzetten van handhavingcapaciteit geeft jongeren onder de gestelde leeftijdsgrens bijvoorbeeld de mogelijkheid aan drank te komen. Intensiveren en daarbij vergroten van de kans dat men 'gesnapt' wordt kan de verkoop van alcohol aan deze groep al aanzienlijk laten afnemen.

IV. *Vroegsignalering*

In een vroeg stadium ontdekken van alcohol- en/of drugsproblemen biedt de meeste kans op herstel en voorkomt latere ernstige alcoholische schade. Tevens kunnen hiermee latere hogere kosten worden voorkomen.

¹ Collegebericht 103 d.d. 12 oktober 2010

² M3.2 d.d. 4 november 2010 (zie bijlage)

4 Het gebruik van alcohol en genotmiddelen onder de Velsense jeugd

Voordat nader wordt ingegaan op de acties wordt eerst stilgestaan bij een aantal gegevens die uit het scholierenonderzoek Emovo (Electronische Monitor en Voorlichting) van 2009 naar voren komen. Dit onderzoek heeft plaatsgevonden onder ruim 7.600 scholieren in de regio Kennemerland van klas 2 en 4 van het voortgezet onderwijs. 1.285 van hen waren afkomstig uit de gemeente Velsen. Scholieren kregen vragen voorgelegd over hun gezondheid, thuissituatie, leefstijl en vrije tijd.

4.1 Alcohol

Van de scholieren uit Velsen had in de maand voorafgaande aan het onderzoek 47% alcohol gedronken (in de regio ging het om 44% van de scholieren). In het Emovo-onderzoek van 2007 was het 57% van de scholieren die in de maand voorafgaande aan het onderzoek alcohol hadden gedronken. 25% van de scholieren gaf aan dat zij dronken/aangeschoten waren geweest (in 2005/2006 was dat 23%, regionaal is het 21%).

Het regelmatig drinken gebeurt meer door vierde- (72%) dan door tweedeklassers (25%) in Velsen. Deze percentages waren in 2007 respectievelijk nog 82 en 42%. Scholieren van het vmbo drinken meer (55%) dan van de havo/vwo (40%).

Het gebruik van vijf of meer alcoholische drankjes kan worden beschouwd als overmatig alcoholgebruik. In Velsen gaf 33% van de scholieren aan dat zij tenminste dit aantal had gebruikt bij één gelegenheid. Regionaal was dit binge-drinken 29% en in 2007 was het ongeveer een derde (34%) van de Velsense scholieren die meer dan 5 glazen alcohol tijdens één gelegenheid gebruikten. Ook hier zijn het weer meer vierdeklassers en vmbo-leerlingen die zich bezig houden met dit binge-drinken. 88% van de binge-drinkers vindt dat zij niet te veel drinken (in 2007 was dat 80% en regionaal is het 87%).

In 2007 gaf 53% van de scholieren aan dat hun ouders het goed vonden dat zij drinken. In het laatste onderzoek gaf nog maar 39% aan dat de ouders geen moeite hadden met hun drinkgedrag. Het percentage voor de Velsense scholieren ligt hierbij gelijk aan het regionale gemiddelde.

4.2 Roken

Het Emovo-onderzoek van 2009 geeft aan dat 15% van de Velsense scholieren wekelijks rookt (14% is het regionale gemiddelde). In 2007 waren het nog 19% van de scholieren die aangaven minstens één keer per week tot dagelijks te roken. Ook hier zijn het weer meer vierdeklassers en vmbo-leerlingen dan tweedeklassers en havo/vwo-leerlingen die roken. Daarnaast zijn het meer meisjes (17%) dan jongens (12%) die regelmatig een sigaret opsteken.

4.3 Drugs

Naast roken en alcohol experimenteren jongeren ook met drugs. De meeste leerlingen gebruiken een middel maar één of een paar keer. Een kleine groep blijft vaker gebruiken. Van de Velsense scholieren zegt 9% in de maand voor het onderzoek hasj/wiet te hebben gebruikt. Het regionale gemiddelde is 8% en in 2007 gaf 7% van de toenmalige scholieren aan gebruikt te hebben in de vier weken voor het onderzoek.

Door 1% van de Velsense scholieren is aangegeven dat zij ooit ghb hebben gebruikt (regionaal is dat ook 1%). 4% heeft ooit harddrugs gebruikt (regionaal 3%). In het onderzoek is navraag gedaan naar xtc, cocaïne, amfetaminen, heroïne en lsd. In 2007 gaf 0,6% van de tweedeklassers en 2,1% van de vierdeklassers aan in de afgelopen 4 weken één van deze middelen gebruikt te hebben.

Uit het onderzoek blijkt dat 33% van de scholieren ooit hasj/wiet aangeboden te hebben gekregen (regionaal 30%). In 2007 gaf 28% aan een dergelijk aanbod te hebben gehad. Als plek waar men zo'n aanbod kreeg wordt genoemd 'op straat, in een park of bij een hangplek'.

Op deze plekken worden ook harddrugs aangeboden aldus 8% van de Velsense scholieren (6% regionaal). In 2007 verklaarden 4,7% van de scholieren dat hen harddrugs was aangeboden.

Voor 2009 zijn de gegevens onder de scholieren ook ingedeeld naar de verschillende wijken. Dit geeft voor bovengenoemde gegevens het volgende beeld:

	Totaal Kenne-merland	Laagste Kenne-merland	Hoogste Kenne-merland	Velsen totaal	IJmuiden/Velsen Noord	Santpoort /Velser-broek/ Driehuis/ Velsen Zuid	Alleen Velsel-broek
Afgelopen maand alcohol gedronken	44%	38%	52%	47%	51%	45%	42%
Ouders vinden goed dat kind drinkt	39%	31%	44%	39%	41%	39%	40%
Binge-drinken afgelopen maand	29%	25%	37%	33%	41%	29%	28%
Drinkt naar eigen mening niet te veel	87%	79%	94%	88%	90%	87%	87%
Rookt wekelijks	14%	11%	23%	15%	18%	13%	13%
Afgelopen maand hasj/wiet gebruikt	8%	6%	16%	9%	10%	8%	7%
Ooit harddrugs gebruikt	3%	1%	4%	4%	4%	4%	3%

Ten opzichte van 2007 lijkt er zich uit het Emovo-onderzoek een dalend gebruik van alcohol en roken voor te doen. Het gebruik van softdrugs neemt enigszins toe en ook bij de harddrugs doet zich een stijging voor.

De scholieren uit de gemeente Velsen komen wat gebruik van alle genotmiddelen boven het regionale gemiddelde uit. Binnen de gemeente zelf is het gebruik in IJmuiden/Velsen Noord onder de daar wonende scholieren hoger dan in de andere delen van de gemeente Velsen.

5 Doelstellingen alcoholbeleid onder jongeren

Wanneer naar de subdoelstelling van de kadernota lokaal gezondheidsbeleid "Fit in Velsen" 2008 – 2011 wordt gekeken blijkt dat het daar genoemde percentage van jongeren van 12 – 17 jarigen dat in 2011 nog maar alcohol zou drinken met het Emovo-onderzoek van 2009 al is gehaald. Gesproken wordt dat het percentage niet hoger mag zijn dan 54% en het is nu 47%. Het percentage jongeren dat binge-drinkt is echter nog minimaal gedaald. De doelstelling is in 2011 dit terug te brengen van 34% naar 30%. Uit het onderzoek van 2009 blijkt dat dit nu nog 33% is.

Uit landelijk onderzoek blijkt dat minder jongeren tussen 12 en 16 alcohol zijn gaan drinken. Had in 2003 83,5% van deze jongeren ooit alcohol gebruikt, in 2009 gaf nog maar 65,7% van de jongeren aan ooit alcohol te hebben gebruikt.

In de concept kadernota Integraal Veiligheidsbeleid 2011 – 2014 is ten behoeve van het terugdringen van alcohol en drugsgebruik onder jongeren de volgende doelstelling opgenomen: "In 2014 dient het aantal jongeren dat (overmatig) alcohol drinkt, ten opzichte van 2009, met 5% te zijn afgenomen".

6 Verdere acties rond de pijlers van beleid

In de afgelopen jaren zijn de nodige acties door de gemeente Velsen ingezet. In dit hoofdstuk rond de vier pijlers worden zij aangehaald. Op basis van de cijfers uit het Emovo-onderzoek van 2009 is de landelijke trend ook in Velsen waarneembaar: het gebruik van genotmiddelen onder de Velsense jeugd neemt af. Maar in vergelijking met de regio scoort de gemeente Velsen nog wel steeds bovengemiddeld. En ondanks de daling die zich voordoet blijft het tegen gaan van overmatig alcohol en drugsgebruik onder jongeren noodzakelijk gezien de gevaren die hier aan kleven voor henzelf en de overlast die het oplevert voor de maatschappij.

Rond de vier pijlers zijn een aantal bespreekpunten geformuleerd die na discussie met de gemeenteraad moeten leiden tot het verder vaststellen van eventuele acties.

6.1 Publiek draagvlak

Landelijk wordt regelmatig campagne gevoerd om te wijzen op de gevaren van overmatig alcoholgebruik. Deze campagnes (op radio, tv en kranten) richten zich op bepaalde doelgroepen en/of activiteiten waar alcohol een gevaar vormt. Daarnaast zijn er verschillende internetsites waar informatie over alcohol en drugs en de gevaren daarvan kan worden opgevraagd.

Het is verstandig om als gemeente zoveel mogelijk gebruik te maken van de landelijke campagnes en daar eventueel op in te spelen met gerichte plaatselijke acties.

In de gemeente Velsen wordt op het voortgezet onderwijs het preventieproject De gezonde School en Genotmiddelen (DGSG) uitgevoerd door de GGD-Kennemerland en Brijder Verslavingszorg. Vijf van de zeven VO-scholen doen mee aan dit project. Met de GGD is overeengekomen om voor het schooljaar 2011-2012 ook bij de twee andere VO-scholen het project te gaan uitvoeren.

Voor het schooljaar 2010-2011 zijn aan de GGD ook middelen beschikbaar gesteld om binnen het basisonderwijs het programma DGSG aan te bieden. Helaas bleek het niet mogelijk te zijn om binnen de zeven door de GGD benaderde scholen dit programma uit te voeren. Men vond het onderwerp wel interessant maar het paste niet binnen het lesprogramma, omdat het programma nogal een tijdsinvestering vraagt. Overigens is gebleken dat dit door het Trimbos Instituut ontwikkelde programma overal in het land niet goed verloopt.

Door het Trimbos Instituut wordt thans een nieuwe interventie ontwikkeld die in de loop van 2011 gereed is. Met de GGD zijn afspraken gemaakt om op zes basisscholen in het schooljaar 2011 – 2012 om in ieder geval daar het preventieproject in te zetten.

In de gemeentebegroting 2011 is voor het programma DGSG € 25.000,- opgenomen.

Naast het gericht benaderen van de jeugdigen zelf is de betrokkenheid van de ouders onontbeerlijk om het gevaar van overmatig alcohol- en drugsgebruik te laten beklijven. Het blijkt dat ouders op dit moment nog onvoldoende worden bereikt.

Naast de ouders zelf zijn andere belangrijke betrokkenen de horeca, detailhandel, sportverenigingen en de scouting. Voorlichting aan de binnen sportverenigingen en scouting werkzame vrijwilligers over overmatig alcohol- en drugsgebruik en wat daarmee te doen is verstandig. Communiceren van verontrustende cijfers blijkt het draagvlak onder de bevolking van door gemeente te nemen maatregelen te verhogen.

6.2 Regelgeving

Een effectieve regelgeving door de gemeente geeft de politie de mogelijkheid op te treden en te handhaven.

Binnen de gemeente Velsen zijn een aantal gebieden aangewezen waarbij het verboden is openlijk drank te gebruiken.³ In het horecasanctiebeleid gemeente Velsen 2011⁴ is een

³ Aanwijzingsbesluit (APV) gebieden verbod openlijk drankgebruik vastgesteld door B&W d.d. 14 september 2010

⁴ Vastgesteld door de burgemeester op 1 februari 2011

verbodsbepaling opgenomen over het verstrekken van zwakalcoholische dranken aan jongeren onder 16 jaar of sterke drank aan jongeren onder 18 jaar. Overtreding kan leiden tot tijdelijke aanpassing van de sluitingstijden, tijdelijke sluiting van de horeca-inrichting gedurende 7 dagen dan wel tot het opleggen van een dwangsom.

Naast bovengenoemde voorwaarde is onder andere ook gesteld dat “aan personen die zich in staat van dronkenschap bevinden” geen alcoholische dranken mogen worden verstrekt.

Voor coffeeshop(s) en illegale verkooppunten van verdovende middelen is beleid en een handhavingarrangement tussen de gemeente, Openbaar Ministerie en Politie Kennemerland vastgesteld⁵. Ook hier zijn sanctiebepalingen opgenomen over het verkopen en verstrekken aan minderjarigen en het aanwezig zijn van minderjarigen in een coffeeshop.

Rond het schenken van alcohol in sportkantines, sporthallen en op sportvelden gelden de regels die ook landelijk zijn gesteld. Zoals het niet mogen nuttigen van alcoholische dranken rond het veld en/of in de sporthal en het niet mogen schenken van alcohol aan minderjarigen. IN het kader van het VIOS (veilig in en om de School) zijn regels met betrekking tot handhaving van alcohol en drugsbezit opgenomen.

6.3 Handhaving

Om de gestelde regels te kunnen effectueren is handhaving noodzakelijk en moet daar waar regels worden overtreden niet geschroomd worden sancties te treffen. Regelmatige controle van de gestelde regels vindt plaats. Specifieke acties op het aanwezig zijn van minderjarigen in horecagelegenheden, verkoop van alcohol aan minderjarigen bij de detailhandel en supermarkten en “doorschenken” kan besef van de gevaren van overmatig alcohol vergroten en kan tevens overlast voorkomen.

Door de politie worden regelmatig “Wakkere Ouders - acties” georganiseerd. Ouders van jongeren die alcohol bij zich hebben waar dat niet is toegestaan of die overlast veroorzaken worden 's nachts uit hun bed gebeld. Ze worden dan verzocht hun kind te komen ophalen. Doel van deze acties is dat ouders hun verantwoordelijkheid oppakken voor hun overlastgevende en/of dronken kind.

6.4 Vroegsignalering

Het aanspreken en daarbij geven van een kort advies bij het signaleren van overmatig alcoholgebruik blijkt uit onderzoek op zich al effectief te kunnen zijn om ernstige latere gevolgen te voorkomen. Het opvangen van de signalen kan plaatshebben binnen de school of de vrije tijdsbesteding van de jongere. Het zijn daarbij de mentoren, de jeugdverpleegkundige (JGZ), de zorgcoördinator en/of het Zorg en Advies Team binnen de setting van de school die de eerste signalen van overmatig alcoholgebruik kunnen oppikken. Buiten de school zijn het de politie, jongerenwerkers en de vrijwilligers bij de sportvereniging en scouting die dit gedrag kunnen signaleren. Bijzonder in deze setting is dat jongeren hier zowel individueel als in groepsverband kunnen worden beoordeeld op hun gedrag. Daarnaast liggen er nog rollen voor het signaleren van problematisch alcohol en drugs-gebruik bij de ouders, andere familieleden, klasgenoten, de huisarts, preventiemedewerkers van de GGZ, verslavingszorg en/of GGD, maar ook bij de leerplichtambtenaar, schoolmaatschappelijk werk, de werkgever van een bijbaantje enz.

Vroegsignalering en preventie behoren ook onderdeel te zijn van het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), immers overmatig alcohol- en/of drugsgebruik is van invloed op het opgroeien van het kind en het overmatig gebruik door ouders beïnvloedt de opvoeding.

---

⁵ Door de burgemeester bij besluit bekrachtigd op 15 april 2008

Bespreekpunten:

- 1) **Het preventieprogramma “De gezonde School en Genotmiddelen” wordt binnen het basis- en voortgezet onderwijs in de gemeente Velsen aangeboden. Is de preventieaanpak voldoende of is er behoefte aan bijvoorbeeld: een ander programma, extra activiteiten of intensivering van de aanpak voor specifieke doelgroepen? Gedacht kan worden aan informatie en advies, een campagne, maar ook instructiebijeenkomsten voor horeca of vrijwilligers(organisaties).**

- 2) **Via de gemeentewet en de Drank en Horecawet zijn regels opgesteld. Specifieke incidentele acties door politie en handhavers, zoals “Wakkere Ouders” en/of gerichte acties op “doorschenken” of “verkoop van alcohol aan minderjarigen” blijken nodig om mensen op regels te (blijven) wijzen. Zijn de bestaande acties voldoende of zijn er aanvullende wensen? Zo ja, welke en ten behoeve van welke doelgroep?**

- 3) **Daarop volgend: Zijn de sancties streng genoeg? Zo nee, voor wie dienen de sancties aangepast te worden en hoe scherp mag de toon gezet worden? Denk hierbij aan bijvoorbeeld: de horeca en detailhandel, maar wellicht ook vrijwilligersorganisaties. Ook ouders kunnen aangesproken worden op overtredingen van hun kinderen.**

7 Realisatie van de acties

De uitkomsten van de discussie met de gemeenteraad worden meegenomen in een uitvoeringsprogramma dat gekoppeld is aan het beleidsproces Lokaal Gezondheidsbeleid. In 2011 is een start gemaakt voor een nieuwe kadernota Lokaal gezondheidsbeleid 2012 – 2015. Een conceptnota ligt in oktober ter bespreking met de gemeenteraad voor.